

Goed nieuws uit de gemeente Haaren.

Per 1 januari 2011 heeft de gemeente Haaren het certificaat zilver op de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. Dit draagt bij aan de bescherming van het drinkwater in Noord-Brabant. Op verhardingen en in openbaar groen maakt de gemeente geen gebruik meer van chemische bestrijdingsmiddelen. Beleidsmedewerker René Klerks (provincie Noord-Brabant): "We zijn blij dat weer een gemeente deze stap heeft gezet. Deze Schoon Water gemeente neemt - ondanks druk van bezuinigingen - toch hun verantwoordelijkheid. Ook blijken de kosten van niet-chemisch beheer op de langere termijn mee te vallen."

'Schoon Water' in een notendop

Waarom 'Schoon Water'?

Doel van 'Schoon Water' is het terugdringen van het gebruik van schadelijke bestrijdingsmiddelen in kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden in Noord-Brabant. Dat is nodig om schoon grondwater te behouden, zodat het voor iedereen geschikt blijft als bron voor drinkwater, nu en in de toekomst.

Wie doen er mee?

Aan 'Schoon Water' doen alle gebruikers van bestrijdingsmiddelen / gewasbeschermingsmiddelen mee: burgers, bedrijven, landbouw en gemeenten. *Schoon Water* draait in de volgende grondwaterbeschermingsgebieden: Waalwijk, Helvoirt, Nuland, Macharen, Vessem, Budel, Roosendaal, Bergen op Zoom, Aalsterweg, Helmond en Lith.

De 16 deelnemende gemeenten werken toe naar het certificeringniveau 'zilver' op de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. De gemeente Bladel heeft het certificaat 'goud' behaald. De gemeenten Haaren en Oss hebben 'zilver'. Een aantal gemeenten zoals Haaren en Eindhoven gebruikt geen chemie meer in het terreinbeheer binnen het grondwaterbeschermingsgebied. Verder nemen bedrijven zoals Unipol Holland BV in Oss en Kempen Airport in Cranendonck actief deel.

Hoe werkt het?

Binnen deze grondwaterbeschermingsgebieden zetten alle grondgebruikers een stap richting duurzaam beheer. Agrariërs inventa-

riseren samen met hun adviseur het gewasbeschermingsmiddelengebruik op het bedrijf. Vervolgens kijken ze welke alternatieven er zijn voor schadelijke middelen en of het gebruik van schadelijke middelen naar beneden kan. Daarna gaan telers in de praktijk met de alternatieve maatregelen aan de slag. Gemeenten en bedrijven krijgen hulp bij certificering en gaan samen met hun adviseur na hoe de onkruidbestrijding duurzamer aangepakt kan worden. Hierbij worden ook de kosten op een rij gezet. Alle bewoners van de elf grondwaterbeschermingsgebieden worden door middel van nieuwsbrieven en acties geïnformeerd en op hun verantwoordelijkheid gewezen.

Voor wie zijn de resultaten bedoeld?

De belangrijkste resultaten van het project zijn de ontwikkeling en toepassing van maatregelen die het gewas goed beschermen / de omgeving onkruidvrij houden en geen risico opleveren voor het grondwater en die passen op het bedrijf / in de gemeente. De kennis, ervaring en effecten zijn gericht op alle grondgebruikers in de elf (zeer) kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden. Ook grondgebruikers in de rest van Brabant kunnen met de praktische adviezen voor milieuvriendelijk onkruidbeheer hun voordeel doen. De provincie en het drinkwaterbedrijf Brabant Water gebruiken de resultaten om het beleid in de (zeer) kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden te verbeteren, met praktische en haalbare oplossingen.

Organisatie

'Schoon Water voor Brabant' is een stimuleringsproject van de Provincie Noord-Brabant, Brabant Water, Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO), Overlegplatform Duinboeren, Waterschappen Aa en Maas, De Dommel Brabantse Delta en Rivierenland.

CLM, DLV, Eco Consult, ClimateChanCe, PRI en PPO verzorgen de uitvoering van het project.

Vragen?

Voor meer informatie kunt u terecht bij:

- CLM: Peter Leendertse: [E pele@clm.nl](mailto:pele@clm.nl)
[T 0345-470751](tel:0345-470751)
- Provincie Noord-Brabant: Rene Klerks:
[E rklerks@brabant.nl](mailto:rklerks@brabant.nl) [T 06-18303442](tel:06-18303442)
- Brabant Water: Sandra Verheijden:
[E sandra.verheijden@brabantwater.nl](mailto:sandra.verheijden@brabantwater.nl)
[T 073-2173000](tel:073-2173000)
- ZLTO: Ton van Korven: [E tvkorv@zlto.nl](mailto:tvkorv@zlto.nl)
[T 013-5836583](tel:013-5836583)
- Overlegplatform Duinboeren:
Emiel Ansems: [E duinboeren@hetnet.nl](mailto:duinboeren@hetnet.nl)
[T 0411-643639](tel:0411-643639)
- Waterschappen: Minke Lagerwerf
(De Dommel): [E mlagerwerf@dommel.nl](mailto:mlagerwerf@dommel.nl)
[T 0411-618487](tel:0411-618487)

Actuele informatie en tips vindt u op de website www.schoon-water.nl.

Colofon

Dit is de eenentwintigste nieuwsbrief 'Schoon Water'. Eerdere nieuwsbrieven kunt u vinden op www.schoon-water.nl. De volgende nieuwsbrief verschijnt in de zomer van 2011.

Foto's:

CLM, GBE

Tekst en Redactie:

CLM, DLV Plant

Vormgeving en druk:

Drukkerij Libertas, Bunnik

Schoon Water

NIEUWSBRIEF 21 - APRIL 2011

Eindhoven:

Chemisch onkruidbeheer is niet meer van deze tijd!

"Chemisch onkruidbeheer is niet meer van deze tijd" zegt Frank van

Swol van de gemeente Eindhoven. Ondanks forse bezuinigingen in de

gemeente blijft Duurzaam Terrein Beheer overeind. "Het is belangrijk

om schoon drinkwater te hebben en te behouden". Eindhoven is een van

de zestien gemeenten die meedoet aan het project

"Schoon Water voor Brabant".

Duurzaam onkruid beheer geen discussiepunt voor Eindhoven

Van Swol (Hoofd Groen & Water bij de gemeente Eindhoven): "Tijdens de bezuinigingsronde zijn alle posten onder de loep genomen. Dus ook de post 'onkruidbeheer', maar uit bezuinigingsoogpunt was dit al gauw geen aandachtspunt meer. Duurzaam onkruidbeheer is niet zo zeer duurder dan chemische onkruidbeheer." Vooral niet als je de extra kosten meerekent die het waterleidingbedrijf maakt met het zuiveren van de bestrijdingsmiddelen uit het water. Zodoende valt de balans positiever uit voor duurzaam onkruidbeheer. Daarnaast komt al jaren uit de enquête onder de inwoners van Eindhoven naar voren dat zij chemievrije onkruidbestrijding steunen.

Chemievrije onkruidbestrijding

Sinds 1996 maakt de gemeente Eindhoven geen gebruik meer van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen op verhardingen en in groenvoorzieningen. Van Swol: "Dit is destijds vanuit milieuoogpunt besloten. Eindhoven zag toen al het nut om bij grondwaterbeschermingsgebieden zo min mogelijk bestrijdingsmiddelen te gebruiken

om het oppervlakte- en grondwater schoon te houden. Zodat het voor iedereen geschikt is en blijft als bron voor drinkwater."

Het beheer bestaat uit een combinatie van maatregelen. De gemeente Eindhoven gebruikt chemievrije technieken en verbetert de inrichting, bijvoorbeeld door verkeersheuvels zoveel mogelijk af te dichten, waardoor onkruidzaden niet kunnen kiemen.

Samen voor Schoon Water

Van Swol: "Het overgrote deel van het gemeentelijke grondbezit bestaat uit openbare verharding en groen. Vandaar dat we begonnen zijn met duurzaam onkruidbeheer op die terreinen. Inmiddels zijn wij ons aan het oriënteren om sportterreinen ook chemievrij te beheren."

Het Schoon Water project stimuleert naast gemeenten ook agrariërs, bedrijven en inwoners om minder bestrijdingsmiddelen te gaan gebruiken. Van Swol: "Wij zijn blij dat Schoon Water ook deze doelgroepen benadert. Zij hebben per slot van rekening met hun onkruidbeheer ook invloed op de waterkwaliteit. Een deel van het oppervlak in de stad is particulier terrein."

v.l.n.r.: G. van Bergen (ZLTO),
J. van de Akker (DLV) en
H. van Altvorst (agrariër)

Deelnemers blij met Bezem door de Middelenkast!

Eind december hebben ongeveer 65 telers zich aangemeld voor de Schoon Water actie 'Bezem door de middelenkast'. DLV-adviseurs hebben hen inmiddels bezocht en met hen de kast doorgenomen. In totaal is tot nu toe circa 400 liter/kg niet meer toegelaten middelen gevonden. De telers hebben de middelen ingeleverd bij de KCA-depots van diverse gemeenten. Zij zijn zeer tevreden. Een van de akkerbouwers: "Ik bleek toch enkele inmiddels verlopen middelen te hebben. Met deze actie kon ik ze direct afvoeren naar het depot. Komend seizoen ga ik aan de slag met een opgeruimde kast met middelen die het grondwater weinig belasten en goed werken."

Met de actie wordt voorkomen dat middelen die niet meer toegelaten zijn toch worden gebruikt en in het milieu terecht komen. Zo is het grondwater nabij de winningen Budel, Vessem, Macharen, Nuland, Helvoirt en Waalwijk beter beschermd.

Eind 2011 zal dezelfde actie plaats vinden in de andere grondwaterbeschermingsgebieden: Roosendaal, Bergen op Zoom, Lith, Helmond en Aalsterweg. Ook in de gebieden Budel, Vessem, Macharen, Nuland, Helvoirt en Waalwijk kunt u zich nog aanmelden. Wilt u mee doen? Meldt u dan aan bij Annette den Hollander.

E-mail: adenhollander@clm.nl

Telefoon: 0345-470730

Groenbemesters in de strijd tegen aaltjes

Groenbemesters verbeteren de bodemstructuur door intensieve en diepe beworteling, zorgen voor aanvoer van organische stof, voorkomen uitspoeling van nutriënten, onderdrukken onkruiden en kunnen de bodemgezondheid verbeteren. Zeker bij de bestrijding van aaltjes en bodemgebonden ziekten kunnen groenbemesters effect hebben. Dit was de conclusie na de Schoon Water demobijeenkomst van 14 januari, voor handelaars en intermediairs, over groenbemesters in Soerendonk.

Enkele 'nieuwe' groenbemesters zijn bijvoorbeeld: Caliënte (mosterd variëteit), Nemat (Zwaardherik) en Japanse Haver. Bij Jan en Rob Meeuwissen, *Schoon Water* deelnemers van het eerste uur, is een proefveld met diverse groenbemesters ingezaaid.

Sjors Leermakers van Alliance lichtte tijdens de bijeenkomst de groenbemesters Caliënte en Nemat nader toe: "Caliënte kan gebruikt worden in de bestrijding tegen bodemgebonden ziekten en aaltjes door middel van biofumigatie. De plant produceert Glucosinolaten en het Myrosinase-enzym in de bovengrondse delen. Na klepelen en direct inwerken reageren deze twee stoffen met elkaar en treedt het biofumigatieproces op door de vorming van het gas Isothiocyanaat." Dit gas doodt ziekten en aaltjes.

Bij Nemat bevinden de Glucosinolaten en de Myrosinase-enzymen zich in de wortels. Zodra aaltjes een hap nemen uit de wortel komen de Glucosinolaten en de Myrosinase-enzymen met elkaar in contact, wordt Isothiocyanaat gevormd en sterft het aaltje. Volgens Alliance lokt Nemat (Zwaardherik) de cyste-, wortelknobbel- en vrijlevende aaltjes.

Andere groenbemestersoorten die onderzocht worden in Schoon Water zijn Italiaans raai-gras en Japanse Haver. Japanse haver lijkt geschikt om wortellessiaaltjes te onderdruk-

ken. Doordat het een zeer slechte waardplant vermindert de populatie aaltjes. Het effect is vergelijkbaar met zwarte braak. Japanse Haver is een snelle groeier en produceert in een korte tijd veel droge stof, vooral ook ondergronds.

Op het proefveld zijn de hoeveelheden aaltjes en soorten bepaald in oktober. In het voorjaar van 2011 wordt dezelfde plaats opnieuw op aaltjes onderzocht. Doel is de 'praktische' aaltjesvermindering in kaart te brengen en uit te zoeken welke groenbemester goede resultaten geeft. Als de werking goed is wordt voorgesteld om een wetenschappelijk onderzoek te starten voor de volledige onderbouwing.

Tip voor uw groenbemester

Kies uw groenbemester zorgvuldig. Beschouw de teelt van een groenbemester als een volwaardige teelt en behandel deze ook zo. Als bestrijding van aaltjes nodig is, pas dan het bouwplan aan zodat er ruimte komt voor een groenbemester die hierbij nuttig is. Het baat echt. Werk de groenbemester mechanisch onder en vermijd gebruik van RoundUp.

Meer informatie over groenbemesters staat op de site: www.kennisakker.nl. Voor de vermeerdering van aaltjes en groenbemesters zie www.aaltjesschema.nl.

Geremde ontwikkeling van snijmais veroorzaakt door aaltjes (links) in vergelijking met een gezonde plant.

Japanse Haver als wintergewas

Tuincentracampagne

In de eerste twee weken van mei gaat in BoerenBondwinkels en tuincentra een positieve campagne voor tuineigenaren van start. Doel van de campagne is de bewoners in grondwaterbeschermingsgebieden te wijzen op het belang van het gebruik van duurzamere methoden voor tuin- en terrasonderhoud.

In BoerenBondwinkels en tuincentra kunnen bezoekers via posters, flyers en een drinkwaterzuil leren wat de link is tussen hun eigen tuin, het grondwater en het drinkwater dat uit hun kraan komt. Daarnaast is de Boerenbond en het tuincentrum ook de plek voor tips om tuin en terras op een grondwatervriendelijke manier onkruidvrij te houden. Denk aan het gebruiken van een schop, hark, krabber, bodembedekkers, worteldoek of het planten van lavendel als insectenverjager. Ook kunnen bewoners in de grondwaterbeschermingsgebieden meedoen met een prijsvraag. Met als hoofdprijs een gratis tuinadvies. Voor meer informatie over welke winkels bij u in de buurt meedoen kijkt u op www.schoon-water.nl of neemt u contact op met Jenneke van Vliet (jvanvliet@clm.nl, tel 0345-470753).

Zoektocht naar innovaties op de SIMA

Enkele *Schoon Water* telers en adviseurs doorzochten eind februari de SIMA landbouwbeurs bij Parijs, op zoek naar innovaties voor *Schoon Water*. Opvallend was het grote aantal spuitfabrikanten. Sommigen, zoals John Deere, Agrifac en Caffini werken aan continue verbetering van de spuittechniek met vermindering van dosering via GPS en afsluitbare doppen. Anderen verkopen standaardspuiten. Nieuw is het tracking & tracing systeem van Caffini. Via een scan op de spuit kan elke fles gewasbeschermingsmiddel ter plekke worden ingescand en komt het in de computer. Handig voor registratie (bijvoorbeeld voor Global Gap). Akkerbouwer Toon van der Heijden: "Jammer dat je eerst

zelf nog elke fles moet stickeren met een code. Dat is een handeling te veel." Wel een interessante ontwikkeling om te volgen. Graszodenteler Léon Steenbergen vond voor zijn teelt de gasbranders interessant. "Mogelijk te gebruiken bij aanpak van onkruid en vernieuwing van de graszode. Dat kan onkruidbestrijdingsmiddelen sparen." Het bedrijf van de Wingsprayer toonde op de SIMA de nieuwste ontwikkelingen. Bedoeling is de vernieuwde versie van de Wingsprayer komend seizoen in *Schoon Water* te introduceren. Lees het volledig verslag op www.schoon-water.nl.

V.l.n.r.: Peter Leendertse (CLM), Bert Aasman (DLV) en *Schoon Water* telers Toon van der Heijden, Geert-Jan van Roessel, Léon Steenbergen en Peter van Beers

De verbeterde en tweede versie van de spuit met sleepdoek van Wingsprayer

